

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

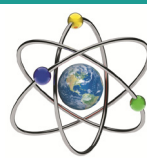
No9(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 276 sahifa,
11-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi uzviylik va uzluksizlik masalalari: muammoning nazariy va amaliy jihatlar.....	10
A. A. Alimov, M. A. Rustamboyeva	
Bolalarda didaktik o'yinlar asosida aqliy faolligini rivojlantirish	16
Ismoilova Sabina Erkin qizi	
Ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasining mazmuni, tuzilmasi va tarkibiy komponentlari	22
Nazarov Zafarjon Abdullajon o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish	26
Sabirova Gulmira Sadik qizi	
Реализация компетентностного и нейродидактического подходов в профессиональной подготовке специалистов профессионального образования	32
Азизова Асалхон Руслановна	
Развитие воображения учащихся с нарушением зрения в процессе изобразительной деятельности... ..	36
Бектурдиева Шохид Сатиболдиевна	
Musiq ta'limida raqamli texnologiyalar asosida o'quvchilarning musiqiy-kognitiv salohiyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	44
Rustamjonova Dilhas Ravshanbek qizi	
Tarbiyaviy jarayonlarda texnologik yondashuvni tadbiq etishning pedagogik imkoniyatlari	50
Raxmatova Mexrinaz Majitovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'lim sharoitida ko'rishida muammolari bo'lgan bolalar bilan ishlashga tayyorlashning ilmiy-metodik asoslari.....	54
Xusnuddinova Zulayxo Xamidullayevna	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	61
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Rus tilini o'qitish jarayonida talabalarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodlari... ..	66
Alisherova Guldiora Fazogir qizi	
Taekvondo kyorugi sportchilari o'rta sinf o'g'il bolalarining surunkali og'riq tarqalishi	70
Boymirzozoda Islomjon Ergash o'g'li	
Orolbo'yi mintaqasida ekologik xavfsizligini ta'minlashning siyosiy-huquqiy asoslari.....	77
Kurbanbayeva Ulbosin Jumag'aliyevna	
Communicative Tasks to Develop English Speaking Skills in Grades 3-4	81
Malika Mutalliyeva	
SHAF-modeli asosidagi psixologik-pedagogik korreksion dasturning talabalarda chet tilini o'rganish samaradorligiga ta'siri	85
Ruzmetova Zilolakhon Dilmuradovna	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini aksiologik paradigma asosida tizimlashtirishning pedagogik samaradorligi... ..	89
Shabbazova Dilfuza Ro'zikulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq (soft skills) ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik va metodologik asoslari	95
Yakubjonov Xasan Qahramonovich	
Yuqori sinf o'quvchilarining ingliz tilida o'qish kompetensiyasini rivojlantirishning lingvometodik asoslari	99
Zarifa Ko'paysinova	
Oliy ta'lim talabalarida epistemik agentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	103
Nabiyeva Aziza Komil qizi	

Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarga texnologiya fanini o'qitishda assistiv va raqamli texnologiyalardan foydalanish kompetensiyasi.....	107
Abdujabbarova Zulfiya Usmanovna	
Ishsiz ayollarda umumiy hissiy yo'nalganlik va o'z-o'ziga munosabat o'rtasidagi psixologik bog'liqlik	114
Jurayeva Shaxnoza Saatmuradovna	
Kasaba uyushmalari xodimlarida tashkilotchilik-kommunikativ qobiliyatlarning psixologik xususiyatlari	119
Sharipov Hayotjon Safarovich	
Oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilarida kreativlik muammosining ilmiy-nazariy asoslari	125
Xolturayev Asqarjon Panjiyevich	
Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarida til ko'nikmalarini rivojlantirishning lingvokognitiv asoslari va lingvodidaktik qiyinchiliklari.....	129
Atadjanova Shaxnoz Abbasovna, Jumayeva Gulxan Amrullayevna	
Harakatni analitik tahlil qilish asosida texnik tayyorgarlikni rivojlantirish samaradorligi.....	135
Jonibekova Fotimaxon G'ulomjon qizi	
The Role of School, Family, and Society in Advancing Inclusive Education	140
Solomons Donovan Benedict	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi samaradorligi	145
Sabirova Dana Davronovna	
Shaxs emotsional regulyatsiyasining stressga chidamlilik darajasiga ta'siri	150
Nurmatov Azizbek Nuraliyevich, Turaeva Manzura	
Talabalarda ilmiy muloqot to'siqlarini yengishning psixolingvistik modellari	154
Ataxanova Asaloy Alisher qizi	
Ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini generativ sun'iy intellekt vositasida rivojlantirish	161
Bakiyeva Durdona Baxtiyarovna	
Zamonaviy jamiyatda qizlarning ma'naviy kamolotini kitobxonlik vositasida rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari	164
Norqobilova Pardaxol Rahmatovna	
Para stol tennisining paydo bo'lishi, tasniflash tizimi va rivojlanish tendensiyalari	168
Usmonova Hayotxon Akmaljon qizi	
Ta'lim va tarbiya nazariyasi hamda metodikasi doirasida "Funksiya va uning limiti" mavzusini o'qitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	172
Sodiqova Nodira Muhiddinovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik xususiyatini shakllantirishda oilaviy muhitning roli	177
Soliyev Mirzoxid Tursunxo'jayevich	
VIII–IX sinf o'quvchilarining kimyo fanidan differensial mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish	182
A. J. Kurbanbayeva, Xabiyeva Gulbaxor Mangliboy qizi	
Sun'iy intellekt asosida tabiiy fanlarni o'qitishning pedagogik modeli: nazariya va amaliyot.....	186
Qurbanbayev Baxtiyar Baxitovich	
Finlandiya tajribasi asosida maktabni boshqarishning zamonaviy modeli va pedagoglarni salohiyatini oshirish: ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarishdagi o'rni.....	194
Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vokal ijrochiligi qobiliyatlarini shakllantirishning pedagogik zarurati va mexanizmlari	199
Sobirova Nasiba Aliyor qizi	
Adaptiv-rezidentura modelining konseptual arxitekturasini va bosqichlararo bog'liqligi.....	205
Ataxanov Xamidillo Kozimjanovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanishning interaktiv metodikasi	212
Toshquvatova Gulchehra Mirpulat qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning gimnastika vositalari orqali jismoniy faolligini oshirish	215
Kurbonova Shodiya Baxtiyor qizi	

Tabiiy fanlarni o'qitishda o'quv-loyiha ishlarini tashkil etish metodikasi	219
Boymatov Bekzod Xidirboyevich	
Boshlang'ich sinf darslarida didaktik usullardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari	225
Nishanova Gulbahor Xamidjonovna	
Insultning o'tkir va erta tiklanish davrlarida nutq buzilishlarini aniqlash va individual logopedik reabilitatsiya asosida nutq funksiyasini tiklashni takomillashtirish	229
Yusupova Feruza Akiljanovna	
Ta'lim sohasida jismoniy tarbiya va sportning o'rni va ahamiyati.....	233
Xudaykulov Zafar Beknazarovich	
Talabalarda sog'lom ma'naviy muhitga qadriyatli munosabatlarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	240
Davronova Dildora Saidovna	
Metakognitiv o'qish strategiyalarining mazmuni, tuzilmasi va kognitiv o'qish strategiyalari bilan o'zaro aloqasi	245
Matrasulova Iroda Maksud qizi	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlash pedagogik muammo sifatida va uning o'rganilganlik darajasi	249
Matyakubova Yulduzxon Atabekovna	
Talabalarining madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini takomillashtirishda ingliz folklor materiallarini tanlash mezonlari	253
Maxsudaliyeva Ra'noxon Baxodir qizi	
Talabalarda yengil atletikaga qiziqishni oshirish va motivatsiya omillari.....	259
Muqimov Olim Ergashevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijtimoiylashtirishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	266
Ortiqboyeva Zumradxon Xasanboy qizi	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasida idoralararo pedagogik hamkorlikning tizimli mexanizmlari	271
Raxmonov Muhammadali Abdullajon o'g'li	

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINI SAVOD O'RGATISHGA TAYYORLASH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA VA UNING O'RGANILGANLIK DARAJASI

Matyakubova Yulduzxon Atabekovna

Urganch davlat pedagogika instituti
"Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrası o'qituvchisi
matyakubova.yulduz2000@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlash masalasi pedagogik muammo sifatida ko'rib chiqilgan va mavzuning mahalliy hamda xorijiy ilmiy adabiyotlarda o'rganilganlik darajasi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlar savod o'rgatishning metodik-texnik jihatlarini, nazariya-amaliyot bog'liqligini va baholash malakasini alohida yoritgan, biroq bo'lajak o'qituvchini o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda savod o'rgatishni differensiallashtirishga tayyorlashning yaxlit ilmiy-metodik asoslari yetarli o'rganilmagan. Bu esa mazkur yo'nalishda alohida tadqiqot olib borish zaruratini asoslaydi.

Kalit so'zlar: savod o'rgatish, bo'lajak o'qituvchi, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik muammo, individuallashtirish, differentsiatsiya, o'rganilganlik darajasi, boshlang'ich ta'lim.

Abstract: The article examines the preparation of future primary school teachers for literacy instruction as a pedagogical problem and analyses the degree to which this topic has been studied in local and foreign scientific literature. The findings show that existing research has separately addressed the methodological-technical aspects of literacy instruction, the theory-practice link, and assessment literacy, yet a holistic scientific-methodological foundation for preparing future teachers to differentiate literacy instruction according to pupils' individual characteristics remains insufficiently studied. This substantiates the need for further research in this direction.

Key words: literacy instruction, future teacher, professional training, pedagogical problem, individualization, differentiation, degree of study, primary education.

Аннотация: В статье подготовка будущих учителей начальных классов к обучению грамоте рассматривается как педагогическая проблема, а также анализируется степень изученности данной темы в отечественной и зарубежной научной литературе. Результаты показывают, что имеющиеся исследования отдельно освещают методико-технические аспекты обучения грамоте, связь теории с практикой и оценочную грамотность, однако целостные научно-методические основы подготовки будущего учителя к дифференциации обучения грамоте с учётом индивидуальных особенностей учащихся изучены недостаточно. Это обосновывает необходимость дальнейшего исследования в данном направлении.

Ключевые слова: обучение грамоте, будущий учитель, профессиональная подготовка, педагогическая проблема, индивидуализация, дифференциация, степень изученности, начальное образование.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim tizimida savod o'rgatish bolaning ta'lim jarayoniga moslashuvi va keyingi o'quv faoliyatini muvaffaqiyatli davom ettirishini ta'minlovchi muhim pedagogik bosqichlardan biridir. Mazkur jarayonda o'quvchida og'zaki nutqni anglash, tovush va harf munosabatini farqlash, bo'g'in va so'zlarni o'qish, grafik belgilar asosida yozma nutqni shakllantirish kabi dastlabki o'quv harakatlari tarkib topadi. Shu sababli savod o'rgatishning natijadorligi faqat o'quvchining o'qish va yozishni egallashi bilan emas, balki unda keyingi ta'lim jarayonini samarali davom ettirish uchun zarur bo'lgan lingvistik, kognitiv va amaliy tayyorgarlikning shakllanishi bilan ham belgilanadi. Bu esa mazkur jarayonni tashkil etuvchi o'qituvchining kasbiy-metodik tayyorgarligiga nisbatan alohida talablarni yuzaga keltiradi.

Bugungi kunda boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish bilan bir qatorda, ushbu jarayonni amalga oshiruvchi pedagog kadrlarni zamonaviy kasbiy talablarga muvofiq tayyorlash masalasi ham ustuvor yo'nalishlardan biriga aylanmoqda. Bu sharoitda bo'lajak o'qituvchini savod o'rgatish metodikasining nazariy asoslari bilan qurollantirishning o'zi yetarli bo'lmay, uni real pedagogik vaziyatlarda metodik qaror qabul qila oladigan, o'quvchilarning individual farqlarini aniqlaydigan va ta'lim usullarini shu farqlarga muvofiq moslashtira oladigan mutaxassis sifatida shakllantirish zarurati paydo bo'lmoqda.

Mazkur zarurat, avvalo, savod o'rgatish jarayonining o'quvchilar uchun bir xil kechmasligi bilan izohlanadi. Ularning nutqiy rivojlanishi, fonematik eshitishi, idrok etish sur'ati, xotira imkoniyatlari, grafik harakatlarni bajarish qobiliyati va mavjud o'quv tajribasi o'zaro farqlanadi. Shunday sharoitda bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining tayyorgarligi metodik bilimlarni reproduktiv tarzda egallash bilan cheklanmasdan, mazkur bilimlarni individual ta'lim ehtiyojlariga mos ravishda amaliyotga tatbiq etish kompetentligini ham qamrab olishi lozim.

Demak, bo'lajak o'qituvchilarni savod o'rgatishga tayyorlashning mazmuni, tarkibiy tuzilishi, pedagogik shart-sharoitlari va samarali metodik mexanizmlarini aniqlash, shuningdek, ushbu muammoning ilmiy adabiyotlarda qay darajada o'rganilganini tahlil qilish zamonaviy boshlang'ich ta'lim pedagogikasining dolzarb ilmiy masalalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Savod o'rgatish o'quvchini elementar o'qish va yozishga o'rgatish, ya'ni tovush-harf tahlili, bo'g'inlab o'qish, so'z va gap tuzish kabi bir qator murakkab ko'nikmalarni izchil shakllantirish jarayonidir. Bu jarayon bir vaqtning o'zida lingvistik, psixofiziologik va metodik jihatlarni o'zida mujassam etadi, shu sababli uni o'rgatish uchun o'qituvchidan nafaqat nazariy bilim, balki har bir o'quvchining tayyorlik darajasiga mos individual yondashuvni tanlay olish mahorati ham talab etiladi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bir xil sinfdagi o'quvchilarning savodxonlikka tayyorlik darajasi sezilarli farqlanadi: ba'zi bolalar maktabgacha davrda harflarni tanib, bo'g'inlab o'qishni boshlagan bo'lsa, boshqalari hali tovush-harf farqini ham to'liq anglamagan bo'ladi.

Bo'lajak o'qituvchi bunday xilma-xillikni hisobga olmagan holda, barcha o'quvchilarga bir xil sur'atda va bir xil metodik vositalar bilan yondashsa, ayrim o'quvchilarda savodxonlik ko'nikmalarining sekin yoki nomutanosib shakllanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Shu tariqa bo'lajak o'qituvchini savod o'rgatishga tayyorlash muammosi ikki qatlamli xarakter kasb etadi:

- *birinchidan*, savod o'rgatishning o'zi murakkab, ko'p bosqichli metodik jarayon ekanligi bilan bog'liq bo'lsa,
- *ikkinchidan*, bo'lajak o'qituvchining ushbu jarayonni har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil eta olish tayyorgarligi bilan bog'liqdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Savod o'rgatish metodikasining ilmiy-nazariy asoslari uzoq tarixga ega. XX asr boshlarida o'zbek maktablarida savod o'rgatishning hijo metodidan tovush metodiga o'tilishi, xususan, Saidrasul Saidazizovning 1902-yilda tovush metodi talablariga muvofiq tuzilgan "Ustodi avval" alifbesining nashr etilishi o'zbekcha xat-savod o'rgatishda yangi bosqichni boshlab berdi^[2]. Bu tarixiy tajriba shundan dalolat beradiki, savod o'rgatish metodikasi doimiy ravishda takomillashib boruvchi, davr talablariga moslashuvchan soha hisoblanadi.

X. Gulyamovanning tadqiqotida esa savod o'rgatish davridagi "Alifbe" darsligi asosidagi o'qish darslarining o'quvchilarni ta'limning keyingi davridagi o'qish ko'nikma va malakalarini egallashga qanday tayyorlashi tahlil qilingan, jumladan o'qish mashqlariga ajratiladigan vaqt va usullarning ahamiyati ko'rsatib berilgan^[4]. Bu tadqiqotlarning umumiy xususiyati shundaki, ular savod o'rgatishning metodik-texnik tomonlariga (yozuv texnikasi, o'qish mashqlari tizimi) chuqur e'tibor qaratadi, biroq bo'lajak o'qituvchining bunday metodikani har bir o'quvchining individual tayyorlik darajasiga moslab qo'llay olish kompetentligini alohida tadqiqot predmeti sifatida kam yoritadi.

Savod o'rgatish jarayoniga oid mavjud tadqiqotlarni faqat metodik usul va vositalar doirasida emas, balki bo'lajak o'qituvchining mazkur jarayonni pedagogik jihatdan loyihalashi, o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olishi va o'zlashtirishdagi farqlarga mos metodik qarorlar qabul qila olishi nuqtayi nazaridan ham tahlil qilish zarur. Chunki savod o'rgatish samaradorligi o'qituvchining metodik vositalarni bilishi bilangina emas, balki ularni muayyan ta'limiy vaziyatga mos ravishda tanlay olishi, qo'llashi, natijani baholashi va zarur hollarda metodik yondashuvni korreksiya qila olishi bilan ham belgilanadi. Shu asosda mavzuga doir ilmiy izlanishlarni mazmuni va yo'nalishlari bo'yicha tizimlashtirish orqali muammoning qay darajada o'rganilgani hamda uning hali yetarlicha tadqiq etilmagan jihatlarni aniqlash mumkin (1-jadval).

1-jadval: Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlash muammosining o'rganilish yo'nalishlari

Yo'nalish	Asosiy o'rganilgan jihatlar	Aniqlangan ilmiy bo'shliq
Kasbiy tayyorgarlik	Kasbiy bilim, ko'nikma va kompetensiyalar.	Savod o'rgatishga yo'naltirilgan maxsus tayyorgarlik mazmuni yetarli tizimlashtirilmagan.
Metodik tayyorgarlik	Darsni loyihalash, metod va texnologiyalarni tanlash.	Savod o'rgatish faoliyatiga yo'naltirilgan metodik tayyorgarlik modeli yetarlicha ochildirilmagan.
Savod o'rgatish metodikasi	Tovush-harf, bo'g'in, so'z, o'qish va yozishga o'rgatish.	Mazkur metodik bilimlarni bo'lajak o'qituvchida shakllantirish masalasi alohida tizim sifatida kam tadqiq etilgan.
Kasbiy-metodik kompetentlik	Analitik, refleksiv, kommunikativ va metodik ko'nikmalar.	Kompetentlikni shakllantirishning integrativ modeli va bosqichlari aniqlashtirishni talab etadi.
Innovatsion texnologiyalar	Interfaol metodlar, multimedia va raqamli resurslar.	Ularini savod o'rgatishga tayyorlash tizimiga integratsiya qilish mexanizmi yetarlicha ishlab chiqilmagan.
Individual yondashuv	O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish.	Individual-differensial savod o'rgatishga tayyorlash texnologiyasi yetarlicha asoslanmagan.
Amaliy tayyorgarlik	Pedagogik amaliyot, trening va amaliy mashg'ulotlar.	Savod o'rgatish bo'yicha amaliy tayyorgarlik mezonlari va indikatorlari aniqlashtirilmagan.
Kompleks tayyorgarlik	Bilim, ko'nikma, amaliyot, innovatsiya va refleksiyani integratsiyalash.	Yaxlit pedagogik model, shart-sharoit, mezon va samaradorlik mexanizmlarini kompleks ishlab chiqish zarur.

Jadval ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligi va savod o'rgatish metodikasini egallashi masalalari ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda muayyan darajada yoritilgan. Mavjud tadqiqotlarda o'qituvchining kasbiy bilimlari, metodik ko'nikmalari, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish kompetensiyasi, o'quvchilarga individual yondashuvi va amaliy faoliyatga tayyorgarligi muhim omillar sifatida qaraladi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy ishlarda bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini aynan savod o'rgatish faoliyatiga tayyorlash masalasi ko'proq alohida metodik jihatlar doirasida yoritilgan. Savod o'rgatishga tayyorlashning mazmuni, tarkibiy komponentlari, pedagogik shart-sharoitlari, mezon va indikatorlari, diagnostik vositalari hamda ularni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik texnologiyalarni yagona tizim asosida integratsiyalash masalasi yetarlicha tizimli tadqiq etilmagan.

Demak, muammoning o'rganilganlik darajasi mavjud ilmiy-metodik yondashuvlarni inkor etmagan holda, ularni o'zaro integratsiyalash va bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlashning yaxlit pedagogik tizimini ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi. Bu esa mazkur muammoni pedagogik tadqiqotning mustaqil obyekti sifatida chuqur o'rganish, uning nazariy-metodologik asoslari, mazmuni, mezonlari va samarali metodik ta'minotini aniqlashning ilmiy-amaliy dolzarbligini belgilaydi.

Keltirilgan tadqiqotlarni umumlashtirar ekanmiz, shuni ta'kidlash lozimki, ham mahalliy, ham xorijiy tadqiqotchilar bo'lajak o'qituvchini savod o'rgatishga tayyorlashning turli jihatlarini (metodik texnika, o'qish ko'nikmalari, baholash malakasi, amaliyot va nazariya o'rtasidagi bog'liqlik) alohida-alohida yoritganlar. Biroq bo'lajak o'qituvchini har bir o'quvchining individual tayyorlik darajasi va idrok xususiyatlarini hisobga olgan holda savod o'rgatish jarayonini differensiallashtirishga tayyorlashning yaxlit ilmiy-metodik asoslari, xususan zamonaviy diagnostik va raqamli vositalardan foydalangan holda bunday tayyorgarlikni tashkil etish masalasi hozircha yetarlicha tadqiq etilmagan bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tizimli tahlil qilish, qiyoslash va umumlashtirishga asoslangan. Tahlil davomida tarixiy-qiyosiy, mantiqiy tahlil hamda kontent-tahlil usullaridan foydalanildi, bu esa mavzuning turli davr va mintaqalardagi o'rganilganlik darajasini aniq va tizimli tarzda ko'rsatish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan tahlil bo'lajak o'qituvchini savod o'rgatishga tayyorlash borasida bir qator obyektiv qarama-qarshiliklar mavjudligini ko'rsatadi: savod o'rgatish jarayonida o'quvchilarning individual tayyorlik darajasidagi farqlar ob'ektiv ravishda mavjudligi va bo'lajak o'qituvchilarning ko'pincha shu farqlarni hisobga olmagan, unifikatsiyalashgan metodik yondashuvga tayyorlanayotganligi o'rtasida; zamonaviy diagnostik va raqamli vositalarning ta'lim amaliyotiga tobora chuqurroq kirib borayotganligi va bo'lajak o'qituvchilarni ana shu vosita-

lardan savod o'rgatishni differensiallashtirish maqsadida foydalanishga tayyorlashning ilmiy-metodik ta'minoti yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi o'rtasida; xorijiy tadqiqotlarda qayd etilgan nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzilish muammosining mahalliy sharoitda ham kuzatilishi va bu boradagi mahalliy tadqiqotlarning asosan metodik texnika masalalari bilan cheklanib qolayotganligi o'rtasida. Ushbu qarama-qarshiliklar bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlashning yangi, ya'ni individuallashtirish va differentsiatsiyani ta'minlovchi ilmiy-metodik yondashuvlarini ishlab chiqish zaruratini keltirib chiqaradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlash murakkab va ko'p qirrali pedagogik muammo bo'lib, u nafaqat metodik texnika, balki o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'limni tashkil eta olish kompetentligini ham o'z ichiga oladi.

Mavzuning o'rganilganlik darajasi tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalliy tadqiqotlar savod o'rgatishning metodik-texnik jihatlariga, xorijiy tadqiqotlar esa nazariya-amaliyot bog'liqligi va baholash malakasiga alohida e'tibor qaratgan, biroq bo'lajak o'qituvchini savod o'rgatish jarayonini zamonaviy diagnostik vositalar asosida individuallashtirishga tayyorlashning yaxlit ilmiy-metodik konsepsiyasi hali shakllantirilmagan. Bu esa mazkur yo'nalishda alohida ilmiy tadqiqot olib borish, xususan bo'lajak o'qituvchilarni savod o'rgatishni zamonaviy diagnostik-texnologik vositalar yordamida differensiallashtirishga tayyorlash metodikasini ishlab chiqishning dolzarb ilmiy-metodik vazifa ekanligini tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Isroilova R.S., Yusufzoda Sh.Y. Ona tili o'qitish metodikasi. Darslik – B:Kamolot, 2013.- 319 b.
2. Azimov Y.Y., Yusufzoda Sh.Y. Husnixat o'qitish texnologiyasi darslik. Buxoro: Fan va ta'lim: 2022. - 69 b.
3. Qo'ldoshev R.A., Karimova D.B. "Yozuv daftari" asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining chiroyli yozish ko'nikmasini shakllantirish usullari (1-sinf misolida) // Xalqaro ilmiy jurnal "Nauchnyy impuls". – 2020. – №4(100), 2-qism. – B. 1312–1317.
4. Gulyamova X. Savod o'rgatish o'qish darslarida o'quvchilarni ta'limning keyingi davrida o'qish ko'nikma va malakalarni egallashga tayyorlash [Elektron resurs] // CyberLeninka.
5. Wawire B. A. (2020). Promoting effective early grade reading: The case study of primary teachers' preparation programmes in Kenya. *The Curriculum Journal*, 32(2), 247–268.
6. Sarmurzin Y., Kozhamberdina M., Kerimbekova B., Kazhimova K., Dauyenov Y., & Amanova A. (2025). Developing Reading Literacy Instruction Skills and PIRLS Awareness Among Pre-Service Primary Teachers in Kazakhstan. *Journal of Curriculum Studies Research*, 7(2), 412–442.
7. Oo C. Z., Alonzo D., & Davison C. (2023). Using a Needs-Based Professional Development Program to Enhance Pre-Service Teacher Assessment for Learning Literacy. *International Journal of Instruction*, 16(1), 781–800.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.